Indbydelse

fra den

Historisk-topographiske Committee

i det Kongelige Nordiske Oldskrift-Selskab.

Committeens Medlemmer:

Baggesen (A.), Capitain og Lærer i Hist. og Geogr. ved den m. Høiskole,
Engelstoft (L.), Conferentsraad og Professor i Historien,
Knudsen (H.), Cancellist i Geheime-Archivet,
Petersen (N. M.), Professor og Registrator i Geheime-Archivet,
Thomsen (C. J.), Justitsraad og Inspecteur ved Museet for Oldsager,
Velschow (H. M.), Professor i Historien og Fædrelandets Antiquiteter,
Werlauff (E. C.), Conferentsraad og Professor i Historien.

Der findes i Fædrelandet en stor Mængde Levninger af Fortidens Mindesmærker, som efterhaanden udslettes eller aldeles forgaae næsten uden at efterlade sig Spor. Det er paa den høie Tid, at Flere end hidtil forene sig om at frelse Kundskaben om disse fra Undergang.

Til den Hensigt, og, om muligt, til i Tiden at fremme Udgivelsen af en historisk-antiquarisk Beskrivelse over Danmark, har det Kongelige Nordiske Oldskrift-Selskab dannet en **historisk-topographisk Committee,** hvis Bestemmelse er at modtage, ordne, oplyse og bearbeide de Efterretninger, som hertil kunne samles.

Da Committeens første Foretagende i denne Henseende maa være, at foranstalte de Samlinger, som allerede haves i **Selskabets historiske Archiv,** forøgede med flere fra alle Landets Egne, saa giver man sig den Frihed, at indbyde alle Fædrelandets og Historiens Venner til at meddele de Oplysninger, de ere istand til at give, og som de ansee for tjenlige til dette Øiemed. Det Stof, som Hovedstadens Archiver og Bogsamlinger kunne yde, vil Committeen

være istand til at forskaffe sig, men dette vil hverken kunne fuldstændiggjøres eller bearbeides, naar den ikke derhos erholder andre locale Bemærkninger fra kyndige Mænd, Bemærkninger, der ikke kunne erholdes uden fra Stedet selv.

Disse Oplysninger kunne være to Slags, deels Efterretninger om det Locale eller Mærkeligheder, som findes paa dette eller hiint Sted, deels Efterretninger om Folkets Sæder og Skikke, eller Mærkeligheder, som angaae Folkets indre Forfatning. Paa begge disse vil Committeen henvende sin Opmærksomhed.

Som Exempler paa saadanne Gjenstande, om hvilke Meddelelser ønskes, kunne følgende nævnes:

Efterretninger om **Oldsager** og **Oldtidsminder,** som kunne tjene til at oplyse Hedenolds Levninger, som Høie, Steensætninger, Tingsteder, Runestene, mærkelige Kilder, o. desl. Korte Beskrivelser og, om muligt, Tegninger af samme, eller i det mindste Efterretninger om, at saadanne findes paa dette eller hiint Sted.

Lignende Efterretninger om **Levninger fra Middelalderen,** som Beskrivelser over Steder, hvor gamle Borge siges at have staaet, med deres Omgivelser, Levninger fra den katholske Tid, Munkeindskrifter, o. desl.

Ved begge disse Arter af Oldsager vil det være behageligt, at erholde Efterretninger selv om saadanne, som ei mere ere til, men som dog vides at være fundne paa dette eller hiint Sted.

Beskrivelser over **Herregaarde** og Tegninger af samme (Grundtegning og Prospect). Uddrag af eller Efterretninger om, hvilke historiske Documenter eller Optegnelser der sammesteds findes, enten om deres Skjæbne i Fortiden, eller deres Eiere, Jordegods o. desl.

Efterretninger om **Kirker** og Mærkeligheder ved samme, med Beskrivelser og Tegninger, om Begravelser i samme, Indskrifter, Uddrag af Kirkebøger eller andre gamle Efterretninger, som opbevares i Præste-Archiverne, o. desl.

Efterretninger om **Kjøbstæderne,** deres Anlæg, Torve, Gader og mærkelige Bygninger, deres Næringsveie, Jordegods, deres ældre Bestyrelse og Communalvæsen, o. desl., saavel som om Markeder, der i ældre Tider have været holdte, forsaavidt der om disse og

lignende Gjenstande findes Oplysninger i Byens Archiv eller de endnu ere enkelt Mand bekjendte.

Ligesaa om **Klostere**, Hospitaler og lignende Indretninger, som enten endnu ere til, eller om hvilke der haves Sagn eller skriftlige Optegnelser.

Efterretninger om **Landsbyer** og **Sogne** saaledes som de vare før Udskiftningen, saasom om Communens Bestyrelse, om forhenværende Tinghuse med dertil hørende Traditioner, Relationer eller Documenter, om Markeder, om Fællesskabets Beskaffenhed, om Adelbyes Forhold til Torp, Bondens Forhold til Herskabet, Gaardenes Antal og Beliggenhed imod hinanden og deres tilhørende Agre, Tyendets Forhold til Husbonden, o. m. desl., som kan tjene til at oplyse Landsbyernes og Bondestandens ældre Forfatning og Tilstand.

Beskrivelse og Kort over en eller anden mærkelig Egn, med Angivelse af de Oldtidsminder, som der findes, og de Sagn, som derom haves. I Mangel af saadanne fuldstændige Beskrivelser, Meddelelser om mærkelige Høie og Kilder, Marker og Agre, Skove og Skovstrækninger, o. s. v., deres Navne og de Oplysninger, man seer sig istand til at meddele om disse Navnes Betydning.

Udsigter over en heel Landstrækning, et Herred eller en Provinds, med Hensyn til de imellem sammes Beboere herskende Ligheder eller Forskjelligheder i Legemsdannelse, Sprog, Tænkemaade, Næringsveie, Bygningsmaade, Klædedragt, Skikke ved Daab, Bryllupper og Begravelser, m. m. I Mangel deraf Meddelelser om enkelte Skikke og Vedtægter, der bære Præg af Ælde og af at være nedarvede fra Fædrene, især saadanne, hvorved Beboerne af een Egn adskille sig fra Beboerne af en anden.

Efterretninger om de **Forandringer**, der ere frembragte ved **Søers, Vandløbs, Mosers og Kjærs Udtørring** eller Forvandling til Engbund og Agerland, Heders Indtagelse under Ploven eller deres Beplantning med Træer, Skoves Rydning, Inddigninger fra Havet, Oversvømmelser o. s. v.; ligeledes hvor der omkring ved Kysterne findes Kjendetegn paa, at Havet har gaaet længere op paa Landet i ældre Tider end nu omstunder, eller omvendt, at Landet har strakt sig længer ud i Havet; paa hvilke Steder der findes Spor til

Skove, som ere bortryddede, til Lyngheder, der ere opdyrkede, betydelige Levninger af Fyr og Gran i Moserne, Skeletter af Elsdyr, Urokser eller andre nu her uddøde Dyrearter, o. m. desl., der kan bidrage til at oplyse et enkelt Steds eller en heel Egns Beskaffenhed i forrige Tider.

De Meddelelser, der saaledes maatte indkomme, ville blive nedlagte og til fremtidig Afbenyttelse opbevarede i Selskabets historiske Archiv; og Committeen vil bestræbe sig for efterhaanden, saavidt muligt, i Selskabets Annaler at meddele Afhandlinger, Korter og Tegninger, grundede paa disse Meddelelser og andre historiske Kilder, saaledes som der allerede er gjort en Begyndelse med den i Selskabets Annaler for 1839 indførte Beskrivelse over Snodstrup- og Ølstykke-Sogne med tilhørende Kort.

Aarlig meddeles i Selskabets Aarsberetning Fortegnelse over de Bidrag, som ere indkomme til dets historiske Archiv, en kort Angivelse af deres Indhold, samt af hvem de ere indsendte.

Nærværende Indbydelse ledsages af nogle Kobbere, der vise, hvorledes Selskabet agter at lade de Tegninger udføre, som maatte vorde det meddeelte.

For tillige at give en Forestilling om, hvad der ved historisk-topographiske Beskrivelser kan vindes, hensættes nogle Bemærkninger, hvortil medfølgende **Kort over Snodstrup og Ølstykke Sogne** giver Anledning, hvilke naturligviis ville vinde i Udvidelse og Noiagtighed, naar lignende Beskrivelser og Korter, som den, der over disse Sogne er indført i Selskabets Annaler, erholdes over en stor Mængde Sogne eller vel endog over et heelt Landskab.

Det er endnu ikke oplyst, hvorledes Landet fra først af og senere hen blev bebygget; men det er dog sandsynligt, naar man betragter Nedsættelserne i det øvrige Norden, at Beboelsen af en Egn i det mindste meget ofte er udgaaet fra een Mand eller een Slægt, der har anlagt en Hovedgaard, opdyrket Landet deromkring, udbredt sig over den nærliggende Egn, og uddeelt Jorder til sine Undergivne. Saaledes skete Befolkningens Udbredelse paa Island, saaledes uden

Tvivl i Jæmteland, Helsingeland og flere Egne, hvis Bebyggelse er historisk bekjendt. Betragter man nu Kortet over Snodstrup og Olstykke Sogne, saa kunde man troe, at Snodstrup som Hovedby var Hovedpunktet i denne Egns Bebyggelse, og at en Mand ved Navn Snold (thi det er dette, som ligger i Landsbyens oprindelige Navn: Snoldstorp, ligesom i Snoldelev, o. lign.) har været den første, som nedsatte sig her i Egnen. Men seer man sig videre om, saa bliver det klart, at dette ikke kan være saa. Thi Snodstrup var, som Navnet tydelig nok angiver, kun en Torp og ikke nogen Adelby. Skjøndt der ved den ogsaa findes Oldtidslevninger, saa møder der os dog paa den anden Side af Nørbek en langt anseeligere Samling, der strax maa tildrage sig Opmærksomhed, deels ved Høienes Mængde, deels derved, at disse Høie bære Mænds Navne. Vi finde nemlig der **Steens Høi, Snolds Høi, Olvis** (Olvers) **Høi** (Ollehøi), og endnu flere Navne, hvis Betydning vi maaskee ville komme efter, naar vi erholde en stor Mængde lignende Beskrivelser og Korter. Vi slutte da, at Hovedsædet for Bebyggelsen ikke har været i Snodstrup, men i **Nørbek magle,** at den egentlige Adelby eller Adelgaard (aðalbœr) har været der, og at der her allerede i Oldtiden har været et Herresæde, fra hvilket de andre Gaarde og de tvende mindre Landsbyer, Snodstrup og Nørbek lille, ere anlagte. Og dette bekræfter sig paa flere Maader. For det første ligger det allerede i Navnet **magle,** den store; dernæst beretter Sagnet, at der virkelig i Nørbek magle var en stor Hovedgaard, som det kalder Kongsgaard eller Hovgaard; ja man viser endog Stedet, hvor Gaardens Herre havde Svømmested for sine Heste, nemlig i Byens Gadekjær, der naturligviis forhen har været langt større. Vi kunne endog angive denne Mands Navn; det findes endnu i Gaardens Navn Steenholm og i Høiens Navn Steenshøi. I Nørbek magle har altsaa Herresædet været. Derfra er mod den ene Side anlagt en Torp Snoldstorp, mod den anden Side Nørbek lille, der uden Tvivl oprindelig har hørt til Adelbyen. Thi her finde vi Begravelsesstedet for den hele Egn i den nysomtalte Samling af Høie. At vi i disse Høies Navne gjenfinde netop de tre Mænd, **Steen,** der havde sit Herresæde i Nørbek magle, **Snold,** der anlagde Snoldstorp, og **Olver,** efter

hvem Olstykke (Olvis eller Olvers Stykkerne) er opkaldt, kan ikke være ganske tilfældigt. Tvertimod, naar vi i andre Egne ligeledes finde saadanne fælles Gravsteder for flere nærgrændsende Sogne, saa bekræftes det, at vi ogsaa her maa have fundet det Rette. Til mange lignende Bemærkninger vil Kortet give Anledning. Udenfor Rørbek magle finde vi en **Bavnhøi,** en Høi, hvor Bavn blev antændt, for at advare mod Fare; paa samme Maade finde vi udenfor Sverstorp (Sverres Torp) Bavneknøsager, udenfor Olstykke Bavnehøi, udenfor Utlerde Bavneager. Beskrivelser over flere Sogne ville yderligere oplyse os om saadanne Høies Beliggenhed og Bestemmelse. Om de andre Navne, som **Thorkjærsager, Blodhøi** (maaskee blóthaugr, Offerhøi) ville vi endnu afholde os fra alle Gisninger; vi maae oppebie, om vi i flere Egne i Herresædets Nærhed gjenfinde lignende Navne; thi Thorkjær f. Ex. kan ligesaa vel have sit Navn af en Mand Thor, som det kan betegne det Kjær, hvori man styrtede de Trælle, der ofredes til Guden Thor; men dersom vi ofte finde et saadant Thorkjær i Nærheden af Herresædet, saa er det rimeligere, at et Offersted for Thor blev betegnet derved, end at der ved mangfoldige Herresæder just ogsaa skulde leve en Mand ved Navn Thor, efter hvem et Kjær blev opkaldt; ligeledes maae vi oppebie, om vi ogsaa paa andre Steder finde en Blodhøi imellem Gravstederne og en Sø, førend vi kunne afgjøre, om saadanne Høie vare Offerhøie (blóthaugar). Vi finde fremdeles her, adskilt fra de andre Høie, en **Trælhøi;** flere Beskrivelser ville oplyse os om, om der ogsaa i andre Egne, hvor lignende Gravhøie ligge samlede, træffes en Trællehøi, saa at vi kunne slutte, at der i Hedenold har været et eget, fra Familiebegravelserne affondret, Høisted for Trælleslægten. Blandt disse Navne træffe vi ogsaa **Gjellersteen,** et Navn, der endog oftere forekommer her paa Kortet, og som levende minder os om Eddas at gjallarsteini; flere Beretninger og Sagn om disse Gjellerstene ville uden Tvivl føre os til en Kundskab om deres Bestemmelse og Betydning, som vi forgjæves ad nogen anden Vei ville efterspore. Dette Exempel viser, hvor vigtige lignende Beskrivelser kunne blive ogsaa for Sproget. Naar vi i disse Sogne finde Ord som **Edder** i Edderhøi, **Røgl** i Topperøgl, Askerøgl, Büskerøgl, **Spjeld** i Gadespjellerne, o. a. fl.

naar vi paa andre Steder finde dem igjen, alene eller i visse Forbindelser: **Røgl** som Navn paa en Høi, **Spjeld** om et Stykke Jord, **Ebderkister** som Navn paa Marker, o. s. v. og vi derhos tør haabe, at Præster, Skolelærere, Bønder og andre, der kjende disse Steder og Navne, ville meddele os en stor Mængde deraf, og tilføie hvad man der paa Egnen veed om deres Betydning, saa kunne vi vente af denne Samling at vinde et ikke uvigtigt Udbytte for Sproget i Almindelighed og for Landskabsords Betydning og Udbredelse i Særdeleshed.

Endnu interessantere bliver Betragtningen, naar Beskrivelsen over en Egn forener sig med andre historiske Efterretninger, og tjener til at bekræfte og oplyse disse. Naar f. Ex. Saxe taler om en af Ærkebiskop Eskild anlagt befæstet By i **Ledre-Sø** (in solido Lethricæ paludis), saa har man hidtil forgjæves gjættet frem og tilbage, hvor dette Sted skulde være at søge, da der ikke derved kan menes det bekjendte Leire ved Roskilde; men hvor det Sted, Saxe mener, skal søges, kan nu næppe mere være tvivlsomt. Thi betragter man vort Korts **Udledræ** eller Udlerdæ (der kun er en fordreiet Form af dette Navn), saa forudsætter dette Udledræ nødvendig et længer inde i Landet liggende Ledræ, ligesom det berømte Kongesæde Ledræ (Leire) ogsaa virkelig har sit tilsvarende Udledræ. Fra vort Udledræ af tør vi da haabe, naar vi erholde udførlige Beskrivelser over de tilstødende Nabosogne, at komme efter, hvad det er for et Sted, Saxe mener, og hvad det kan have været for en Sø eller Morads, hvor Eskild anlagde hiin Fæstning. Finde vi nu denne Sø og dette Ledre, finde vi det i en Egn, der ogsaa viser os Kong Frodes Tingsted og Gravhøi, saa kan atter deraf opstaa det historiske Spørgsmaal, om ikke mange af Saxes Sagn vedkomme dette, og om Saxe ei har Ret i, at hiint senere saa berømte Kongesæde ved Roskilde først blev anlagt af Rolf Krake? Det hedder nemlig udtrykkelig hos Saxe om Lethra: at denne By var bleven anlagt af Rolf (oppidum a Rolvone constructum) og forherliget med kongelig Pragt, saa at den just derfor overgik alle de omliggende i Navnkundighed, fordi den var et kongeligt Anlæg og Kongesæde; hvilket af Suhm, der ikke havde Anelse om noget andet Ledre, blev forandret derhen, at Rolf Krake ikke anlagde dette Kongesæde, men udvidede det.

Længer nede paa vort Kort finde vi **Kongeveisstykkerne**, der menes at være opkaldte efter een af de Veie, Valdemar Atterdag i flere Retninger anlagde igjennem Sjelland, og som i Forbigaaende omtales af Suhm. Her have vi kun et Brudstykke af en saadan Vei, men det er at formode, at lignende Levninger lade sig efterspore i de nærliggende Sogne. Maaskee vi da ved fuldstændigere Beskrivelser turde haabe, at kunne forfølge en saadan Veis hele Retning, maaskee endog at kunne bestemme flere saadanne Veie igjennem Landet. Men lykkes dette, saa er det indlysende, at vi derved tillige lære at kjende de Retninger, i hvilke den største Færsel den Tid har fundet Sted, og hvilke Egne der have været de meest befolkede. Her have vi da Exempel paa, hvorledes Navnet paa en enkelt Mark kan henlede Opmærksomheden paa og tjene til at erholde Efterretninger, som Historien ellers forbigaaer med Taushed.

Ældgamle historiske Sagn forene sig sjelden med tydelige Levninger paa de ved disse Sagn forherligede Steder. Et saadant for vor Historie klassisk Sted finde vi dog ogsaa paa vort Kort, hiin Egn omkring den gamle **Være-Bro**, hvor efter Saxe Frode den Fredegodes Grav findes. Stedet bærer endnu Navnet **Frodebjerg**. Det danner nu en meget lang Banke, der er høiest i den østlige Ende, og efterhaanden tager af imod Vesten, indtil den endelig taber sig i den flette Mark. De enkelte Stene, der endnu findes paa den, lade formode, at den fordum har været heelt omsat med saadanne; og omtrent en Snees meget store Stene i den østlige Ende, der deels endnu staae, deels ere omkastede, vise, at det egentlige Gravsted maa have været paa dette Sted. Flere Efterretninger og Sagn, der kunne efterlæses i Annalerne, bekræfte endnu, efter saa mange Aarhundreders Forløb, Saxes Fortælling. En nøiere Undersøgelse deels af denne Høi, deels af de nærliggende Maglehøi, Svalhøi, Tinghøi og en strax nordenfor Frodebjerg værende navnløs Dysse, hvis Kredsstene danne en Rectangel, i hvis Midte der findes en stor Steen, og disse Levningers Sammenligning med andre Gravsteder og Tingsteder ville rimeligviis meddele os endnu flere Oplysninger om dette særdeles mærkelige Sted, hvor, efter den gamle Vise, hiin Kjæmpe stærk blev høilagt under aaben Himmel paa vildene Mark.

Planen over **Gurre Borgruiner** viser de Levninger, som ved en omhyggelig Eftergravning ere fremkomne af Borgen Gurre i det nordlige Sjælland, paa hvilken Valdemar Atterdag i Tovelilles Arme glemte sine Regjeringssorger. Vi bemærke herved, hvorledes slige Levninger i Aarhundreder kunne være begravede i Jordens Skjød; men derpaa, ved at komme for Dagen, kaste nyt Lys paa vore historiske Beretninger. At en saadan Borg var til, vidste vi, men vi vare hverken sikkre paa dens Beliggenhed, heller ikke vidste vi hvorledes den var bygget. Af Planen kan man danne sig en Forestilling derom. Man seer her først en Slotsgrav, der har haft en Brede af 50 Alen; indenfor den en Dossering af Stene, som danne den egentlige Borggrund; Borgen selv har bestaaet af en Ringmuur med fire Taarne, et i hvert Hjørne, og i Midten har endelig det faste Hovedtaarn staaet. Façaden mod Syden, begge Hjørnetaarnene iberegnede, har en Længde af 68¾ Alen, den østre Side en Længde af 63 Alen. Fundamentet af den hele Borg er saaledes bevaret, at man kan see Murenes oprindelige Tykkelse, der i det midterste Taarn udgjør omtrent tre Alen; og Borgen selv, tilligemed de udenfor dens Grund liggende betydelige Levninger af andre til den horende Bygninger, giver os overhovedet en god Forestilling om en Borgs Beskaffenhed i Middelalderen. Vi maae derom henvise til den udførligere Beskrivelse i Selskabets Annaler.

Ogsaa angaaende Kortet over **Østrevolden** ved Kochendorf maae vi henvise til den udforlige interessante Beskrivelse i Selskabets Annaler, hvoraf vi kun uddrage nogle faa Bemærkninger, for at henlede Opmærksomheden paa denne mærkelige Oldtidslevning. Egnen, hvor den findes, var det Grændseland, hvor Angler, Saxer og senere tillige Danske og Vender stødte sammen, og ligesom det bekjendte Danevirke tjente til et Bolværk mod Saxerne fra Slesvig af imod Vesten, saaledes har den saakaldte Østrevold dannet et lignende for Halvøen Svansen. Volden kaldes ogsaa **Øst-Danevirke** og **Ohldewall** (den gamle Vold). Den er efter al Sandsynlighed ældre end det egentlige Danevirke, og opført af Anglerne, de gamle Beboere af Angeln og Svansen, endnu førend de Danske trængte frem til denne Egn. Voldens Omegn er, hvilket Kortet ogsaa angiver,

ligesom oversaaet med gamle Gravhøie, i en saadan Mængde, at man ingen Steder i Danmark, Egnen ved Jellinge og flere Strækninger i Vendsyssel og Thyland undtagne, paa et Areal af lignende Størrelse finder et saa stort Antal; og Jordbundens særdeles ufrugtbare Beskaffenhed viser, at kun krigerske Bedrifter have kunnet henlokke Folkene i denne Lyngegn. Man har forhen antaget, at denne ældgamle Vold i lige Linie i noget over en Miils Længde strakte sig fra den sydlige Deel af Ekernførde Noer over Kochendorf til Landsbyen Holm; men de nyere Undersøgelser have oplyst, at den egentlige Østrevold imod Vesten har støttet sig til den vestlige Deel af Østerbyaa, der rimeligviis ved Holm (d. e. en lille Ø) og lige til Dyrvad har været langt større end nu, og udgjort en Arm af Slien, saa at den allerede i og for sig kunde tjene til en naturlig Befæstning. Mod Østen ere Voldens Levninger næsten aldeles udslettede; men det er sandsynligt, at man her har fortsat den til henimod Snaap, saaledes at en mellemliggende Mose, der rimeligviis har været en Indsø, tilligemed Snaapersøen selv har tjent til naturlige Støttepunkter for Befæstningen, hvilket Kortet angiver. Først efter Anglernes Udvandring til England trængte de Danske ind i disse Landstrækninger, og Egnen omkring det gamle Ekernborg (Ykernæborg, Egernborg), der er ældre end Ekernførde, vedblev da at udgjøre en Deel af Danmarks sydlige Grændse, og af den blodige Kampplads, hvor Danske, Saxer og Vender uafladelig strede igjennem en Række af Aarhundreder, uden ret at kunne faae fast Fod paa denne eller paa hiin Side af Volden. Alle Byer og Steder norden og østen for Østrevolden føre ogsaa endnu danske Navne, ligesom alt hvad der ligger sønden for Ekernførdebugten og Volden fører nedersaxiske eller plattyske. Sproget i Svansen har ligeledes, ligesom i det nordligere liggende Angeln, til næsten henimod vore Dage, været en Blanding af Dansk og Plattysk.

Angaaende Afbildningerne af **Vestervig Klosterkirke, Cryptaen i Viborg og Bjernede Kirke ved Sorø** henvise vi til de udførligere Beskrivelser over disse mærkelige Bygninger i Selskabets Annaler for 1840—1841.

Enkelte Beskrivelser over dette eller hiint Sted, over denne eller hiin Egn med tilhørende Korter, enkelte Oplysninger om denne eller

hiin Slægt eller historisk mærkelige Mand, Fremstillinger af denne eller hiin Begivenhed kunne i og for sig være høist interessante; men det maa dog heller ikke lades ubemærket, at alle saadanne Enkeltheder egentlig kun ere til for det Heles Skyld, og at det er først ved Samlingen af dem alle Historien især vinder Lys, saa at Nutiden kan lære af Fortiden. Ligesom man derfor maa være opmærksom paa alle Enkeltheder og nøiagtig i deres Opfattelse; saaledes maa man tillige, naar disse ere samlede, have det Udvalg af dem for Øie, der kan tjene til at uddrage store Resultater; og hvis vor Historie i denne Henseende hidtil har staaet noget tilbage for andre Folks, saa er det nu, da man i alle Retninger søger at vække Almeenaanden, den høie Tid, at ogsaa Historien stræber efter dette sit høieste Formaal, at være Lærerinde for Folket og at undervise det om Udviklingen af dets vigtigste Interesser. Naar denne eller hiin Runeindskrift nøiagtig er læst og forklaret, saa faaer den dog først sin fulde Betydning, i det den indsættes i hele den øvrige Samling; en Samling maa derfor tilveiebringes, hvori man erholder en klar Oversigt over hvad, hvormeget der i denne Retning er fundet, og hvad Udbytte der i historisk Henseende kan vindes. Ligeledes, naar man har erholdt Beskrivelser over de Høie, der findes i enkelte Egne, saa maa deraf udkastes et Kort over det hele Land, som angiver alle disse Oltidslevninger, saa at de med eet Blik kunne overskues; først da kan tilfredsstillende Resultater deraf uddrages. Men det samme gjælder i mange andre, langt vigtigere Tilfælde. Naar vor Adels Historie skal gjøres frugtbringende, saa maa den ikke blot indeholde Efterretning om de enkelte Slægter; men den maa fornemmelig give os et tro Billede af, hvad disse Slægter have været for det hele Land, om de have bragt detÆre og Velsignelse eller Tab og Vanære. Naar vor Geistligheds Historie skal skrives, saa maa den ikke blot give os personlige Efterretninger om Biskopper og Præster; men den maa fornemmelig vise os, hvorledes denne Stand har udviklet sig, og hvorledes den under sin egen Udvikling har bidraget til Folkets. Hvad vore Stæder og Byer nu ere, vinder i Klarhed, naar vi see, hvorledes de efterhaanden ere gangne over i deres nærværende Tilstand. Dertil tjener ikke blot Beskrivelsen over denne

eller hiin enkelte Kjøbstad, men en af alle de enkelte Beskrivelser uddragen almindelig Betragtning over dem alle, deres almindelige og særegne Forholde. For vor Handel er det lærerigt, at betragte dens Tilstand i ældre Tider og Overgangen til de nuværende forandrede Forholde. Ja, vi lære overhovedet kun at kjende Folket, naar vi see, hvorledes det i en Række af Aarhundreder har viist sig, hvilken Kraft eller Svaghed, hvilken Driftighed eller Dorskhed det har lagt for Dagen. Hvad det forhen har været, det vil det sædvanlig blive; maaskee i en høiere Potens, men Grundlaget bliver stedse det samme; ligesom hvert enkelt Menneske maa have gjort den Livserfaring, at det vel kan blive visere og bedre i mange Henseender, men der ligger dog allerede i dets Ungdom en Spire til en vis Livsretning, en Samling af Evner og Tilbøieligheder, der ikke lader sig udslette, men aabenbarer sig igjennem det hele Liv. Derfor har Betragtningen af den historiske Udvikling en saa dyb Betydning; og hvis Historien kun vilde dvæle ved den nærmeste Nutid, hvis man kun vilde sammenligne Danmarks Forfatning i de tvende sidste Aarhundreder med den nuværende, saa vilde man berøve sig selv al dybere Indsigt i det hele Folks Karakteer og Tænkemaade. Vor Bestræbelse vil derfor, saaledes som ovenfor er antydet, gaae ud paa, at samle og forklare alle Enkeltheder; men vi ville heller aldrig tabe af Sigte, at disse Enkeltheder just samles med saa megen Nøiagtighed, fordi de kunne og skulle tjene til endnu høiere Formaal.

*** I Selskabets historiske Archiv udgjør Samlingen af **historiske Sognekort** en særskilt Afdeling, som Selskabet ønsker efterhaanden at see forøget. Da det imidlertid ikke strax vil være muligt, at lade tage Kopier af Korterne over samtlige Sogne i Riget, har man truffet den Foranstaltning, at enhver, som vil gjøre Forsøg paa at udarbeide saadanne historisk-antiquariske Korter, kan erholde Kopier, i Skizze, i en Maalestok af 1 Decimaltomme for 1,000 Alen, aftegnede for en Priis af 48 Skilling til 1 Rbdl. for hvert Sognekort, ved at henvende sig til Selskabets Korttegner, Premier-Lieutenant **C. Lind** (Solvgadens Caserne 3die Etage Nr. 14, Fløien mod Sølvgaden). Forsaavidt det skulde være Medlemmer i Provindserne bekvemmere, kunne Bestillinger paa saadanne Skizzer af Sognekort addresseres til Selskabets Secretariat.

*** Alle den historisk-topographiske Committee vedkommende Breve og andre Meddelelser bedes forsynede med Udskrift: **Til Oldskrift-Selskabets Secretariat, Kjøbenhavn, Kronprindsensgade, № 40.**